

Norges
nasjonalparker

Besøksstrategi

Hemmeldalen naturreservat

Høringsforslag

Behandlet av **Rondane-Dovre nasjonalparkstyre** 31.05.24, styresak 17/2024
Faglig godkjent av **Miljødirektoratet** i brev datert 12.06.24

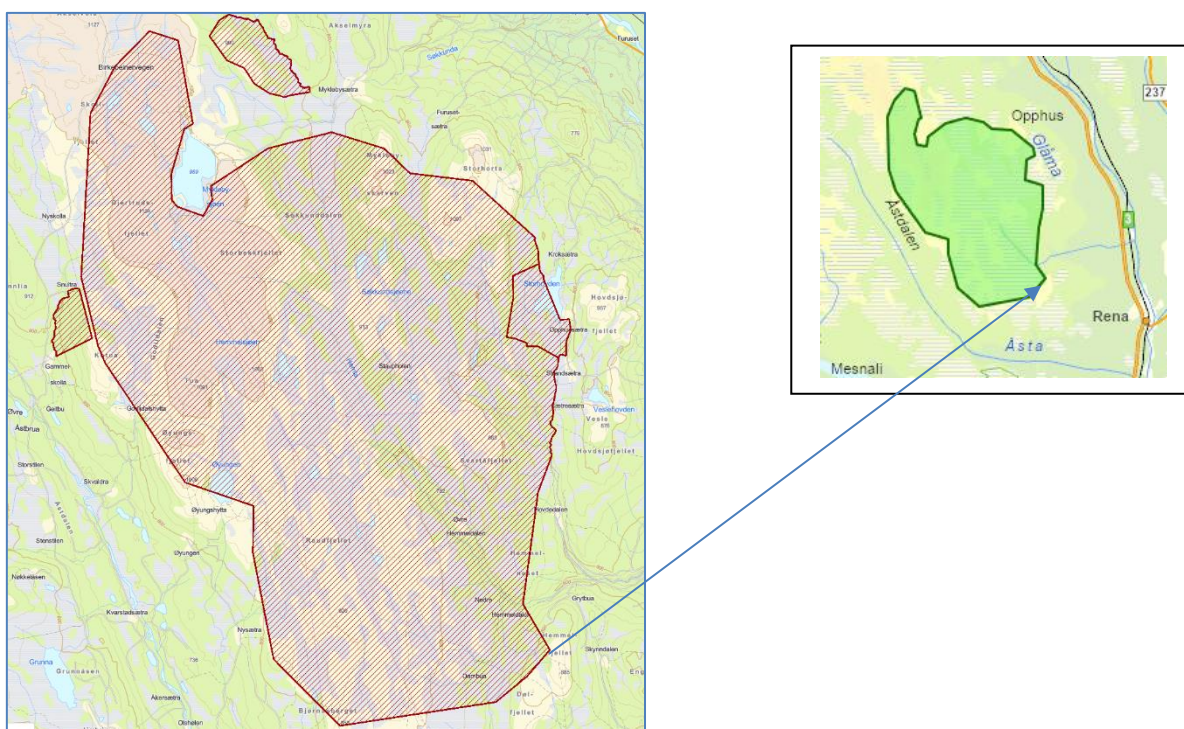
Innhold

1	Innledning	4
1.1	Formål	5
1.2	Kort om rammeverk	5
1.2.1	Verneforskrift - formål og vernebestemmelser	6
1.2.2	Forvaltningsplan	7
1.2.3	Vedtekter for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.....	10
1.2.4	Designmanual for Norges nasjonalparker	11
2	Kunnskapsgrunlaget	17
2.1	Sårbare naturverdier.....	17
2.1.1	Arealtyper	17
2.1.2	Viktige naturtyper.....	18
2.1.3	Rødlistearter	19
2.1.4	Villrein.....	20
2.2	Reiselivet.....	25
2.3	Den besøkende	26
2.3.1	Lokal bruk.....	26
2.3.2	Turruter.....	26
2.3.3	Andre forhold	27
2.4	Annen relevant kunnskap	27
2.4.1	Bygninger	27
2.4.2	Landbruk.....	28
2.4.3	Friluftsliv, løyper og stier	28
2.4.4	Kulturminner	31
2.4.5	Eksisterende informasjonspunkt	31
2.5	Sammenstilling og situasjonsanalyse av kunnskapen	40
3	Mål og strategiske grep	41
3.1	Mål med besøksforvaltningen.....	41
3.2	Strategiske grep.....	41
4	Kommunikasjonsplan	42
5	Tiltaksplan	43

6 Vedlegg - kart	44
-------------------------------	-----------

1 Innledning

Hemmeldalen naturreservat (se figur 1) er vernet ved kongelig resolusjon 24.11.2006. Naturreservatet er Norges største (251 km²), og hovedmålet med vernet er å bevare villreinens leveområde, skog og myrområder.

Figur 1. Hemmeldalen naturreservat (fra Naturbase)

Hemmeldalen naturreservat ligger i kommunene Åmot, Ringsaker, Stor-Elvdal og Hamar. Naturreservat er den strengeste form for områdevern etter naturmangfoldloven, jf. § 37: «(...) I et naturreservat må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet. Et naturreservat kan totalfredes mot all virksomhet, tiltak og ferdsel. I forskriften kan det gis bestemmelser om vern av kulturminner i reservatet. (...)»

Fra faktaark i Naturbase:

«Opprettelsen av Hemmeldalen er forankret i landsplanen for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge. Vedtaket markerer avslutningen av verneplanarbeidet i Dovrefjell-Rondaneområdet der sikring av villreinens leveområder er hovedformålet med vernet.»

Til tross for den strenge verneformen har området likevel ulike former for aktiv bruk. Det, og størrelsen i seg selv, gjør at det er behov for å ha en besøksstrategi for naturreservatet.

Miljødirektoratet har gitt følgende definisjon av en besøksstrategi:

En besøksstrategi er en plan for hvordan forvaltningsmyndigheten vil gjennomføre besøksforvaltning for sitt verneområde. Besøksstrategien skal vise hvilke tiltak (informasjon, fysisk tilrettelegging, sonering, oppsyn etc.) som er nødvendige for å balansere naturverdier, den besøkende og næringen i et verneområde, slik at en oppnår størst mulig nytte for alle fire interesser.

1.1 Formål

Besøksforvaltningen skal bygge på Miljødirektoratet sin definisjon av besøksforvaltning: *«Å legge til rette for og styre bruken av et verneområde slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapingen blir størst mulig, forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas.»*

Det skal lages en besøksstrategi med mål, strategier og tiltak for besøksforvaltningen i Hemmeldalen naturreservat. Besøksstrategien skal, innenfor rammene av verneformålet, vernereglene og forvaltningsplanen, legge opp til gode opplevelser for de besøkende i naturen og vise muligheter for næringsutvikling.

Besøksstrategien skal bygge på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag når det gjelder:

- Sårbare naturverdier
- Ferdsel
- Tilbydere, næringsdrivende og andre aktører
- Ulike brukerinteresser.

1.2 Kort om rammeverk

Rammene for arbeid med besøksforvaltning er naturmangfoldloven, verneforskriften, eventuelle forvaltnings-/skjøtselsplaner for verneområdet. Der myndigheten er lagt til et nasjonalpark-/verneområdestyre er også vedtektene en del av rammeverket.

1.2.1 Verneforskrift - formål og vernebestemmelser

§ 2 Formål

Formålet med fredningen er å ta vare på:

- et stort og tilnærmet urørt naturområde og dets landskapsformer,
- biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser,
- sentrale leveområder for villrein,
- våtmarksområder med et rikt fugleliv,
- et myrlandskap med stor variasjon i myrtyper.

Vernebestemmelsene er gitt i § 3:

1. Vegetasjonen, herunder døde trær og busker, er fredet mot skade og ødeleggelse. Planting, såing og innføring av nye plantearter er forbudt.
2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet som oppføring eller ombygging av bygninger, anlegg eller andre varige eller midlertidige innretninger, hensetting av campingvogner, brakker o.l., vegbygging, vassdragsregulering, oppdemninger, uttak, oppfylling, lagring av masse, sprenging, boring, drenering, annen form for tørrlegging, flytting eller fjerning av store steiner, blokker eller mineraler, bergverksdrift, framføring av luft- eller jordledninger, nydyrking, bakkeplanering, planting, bygging av bruer eller klopper, oppsetting av skilt, merking av stier eller løyper o.l., henleggelse av avfall, gjødsling, kalking eller bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Opplistingen er ikke uttømmende.
4. Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt. Lavtflyging under 300 meter er forbudt.
5. Bestemmelsene i denne forskriften er ikke til hinder for organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende. Annen ikke-motorisert organisert ferdsel kan skje etter tillatelse fra forvaltningsmyndigheten, jf. § 8.
6. Sykling og organisert bruk av hest er bare tillatt på traseer utpekt i forvaltningsplan etter § 7.
7. Hunder må ikke slippes løs i tiden 1. mars – 20. august.

Det er videre gitt en del generelle unntak, og unntak etter søknad, som f.eks.:

Generelle unntak	Unntak etter søknad
Beite	Diverse tiltak på bygg og anlegg
Sanking av bær og matsopp. Plukking av alminnelig forekommende planter til eget bruk.	Jaktprøver/hundeprøver.
Ta nedfalt virke/tørekvister til bål	Motorferdsel til ulike formål
Jakt og fangst etter viltloven, med unntak for ande- og vadefugler. Fiske.	
Bruk av gjeterhund.	
Vedlikehold av eksisterende anlegg og innretninger, herunder bygninger, jakttårn, gjerder, sankekvever, bruer, klopper, merkede stier, skilt o.l.	
Vedlikehold av eksisterende anlegg og innretninger.	
Uttransport av sjuke/skadde bufe.	
Gjennomføring av Birkebeinerrennet, herunder motorisert ferdsel på snødekt mark som er nødvendig for å avvikle rennet.	

Verneforskriften viser konkret til forvaltningsplanen når det gjelder:

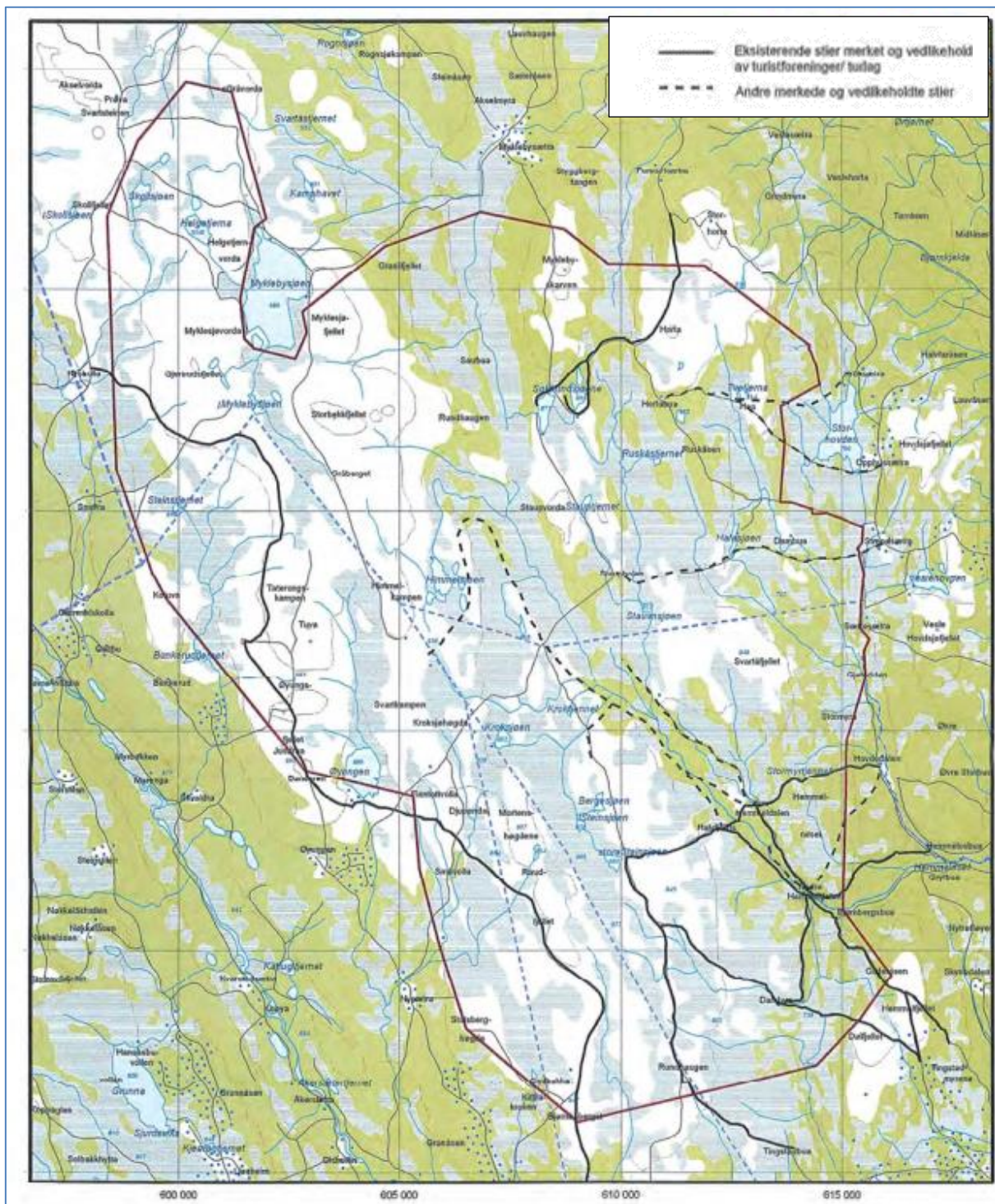
- Sykling og organisert bruk av hest er bare tillatt på traseer.
- Uttak av trevirke til brensel for setrer, hytter og buer beliggende i reservatet.
- Oppkjøring av enkelte skiløyper i randsonen samt Birkebeinertraséen.

1.2.2 Forvaltningsplan

For Hemmeldalen naturreservat er det en godkjent forvaltningsplan fra 2011.

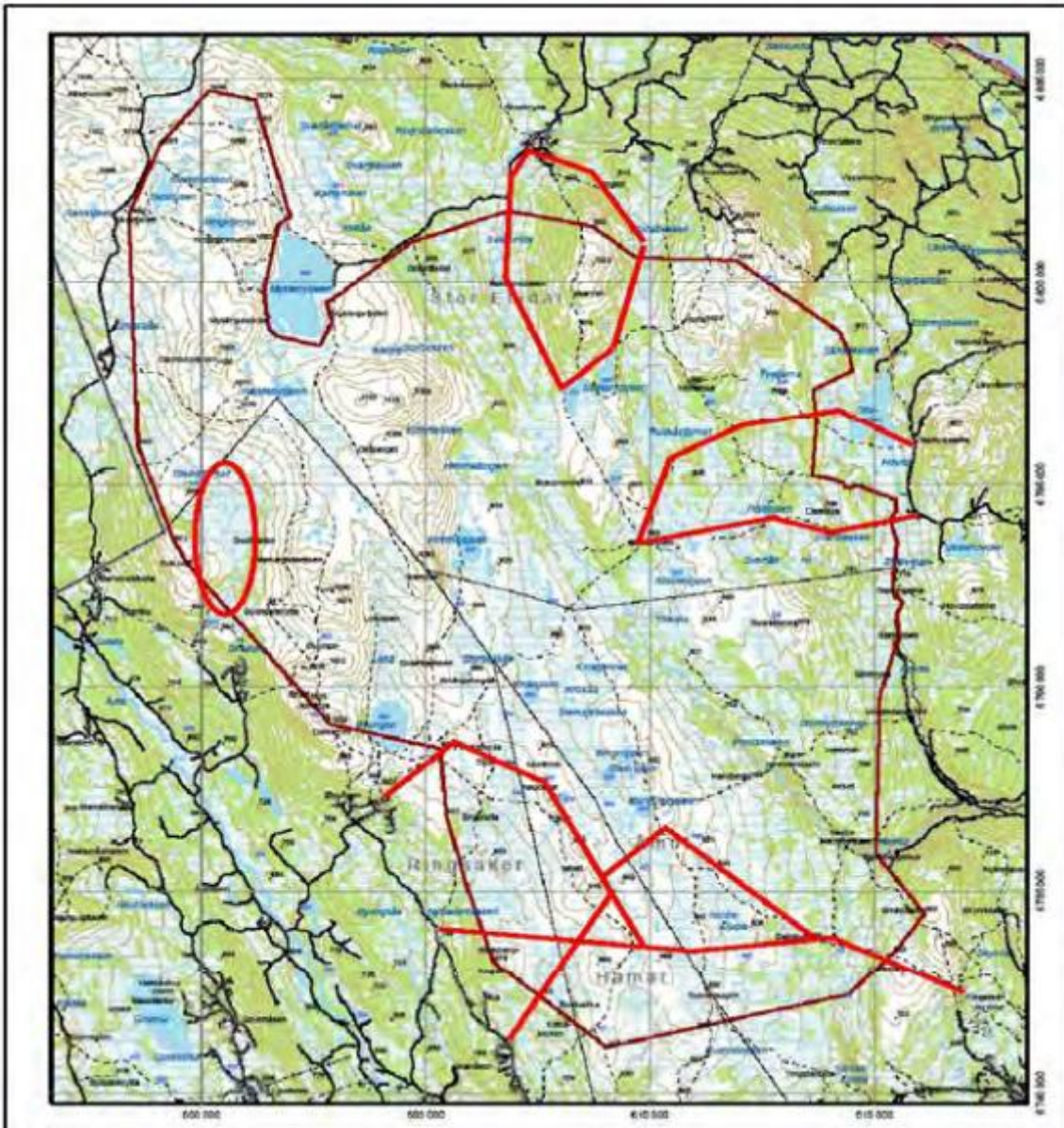
(Lenke: <https://www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre/publikasjoner/forvaltningsplan-for-hemmeldalen-naturreservat-2011>)

Stier og løyper, samt trase for bruk av sykkel, som er godkjent for merking og tilrettelegging er vist i Forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat, se figur 2, 3 og 4.

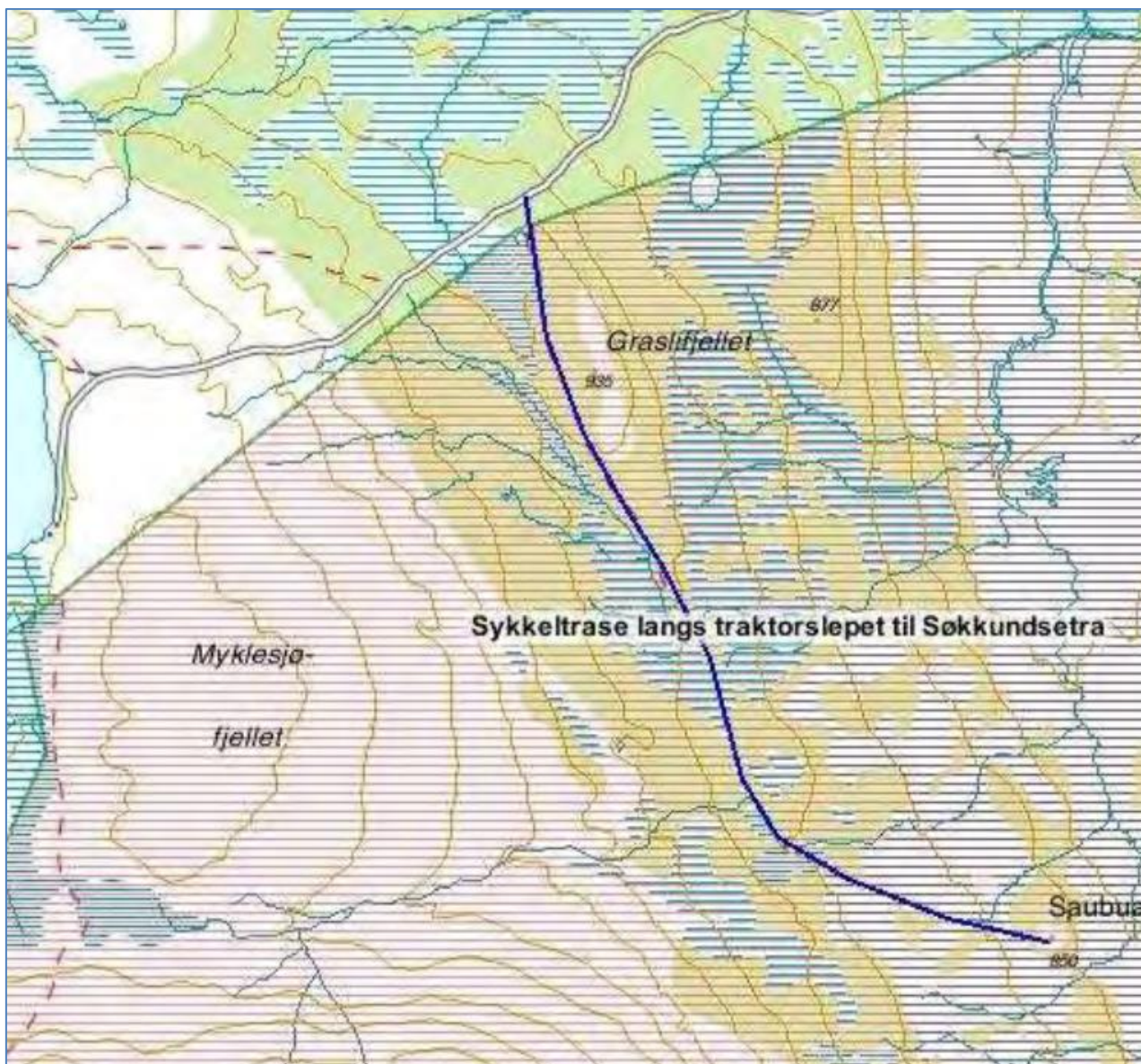

Figur 2. Merkede stier i Hemmeldalen naturreservat (fra forvatningsplan for Hemmeldalen NR 2011)

Figur 3. Skiløypetraseer (markert med rødt) som det kan gis tillatelse til oppkjøring av. (fra forvatningsplan for Hemmeldalen NR 2011)

Figur 4. Trase godkjent for sykling - traktorslepet til Søkkundsetra fra vegen til Myklebysjøen over Graslifjellet. (fra forvatningsplan for Hemmeldalen NR 2011)

1.2.3 Vedtekter for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre (pkt. 6.5) gir at nasjonalparkstyret har et ansvar for å utarbeide en besøksstrategi:

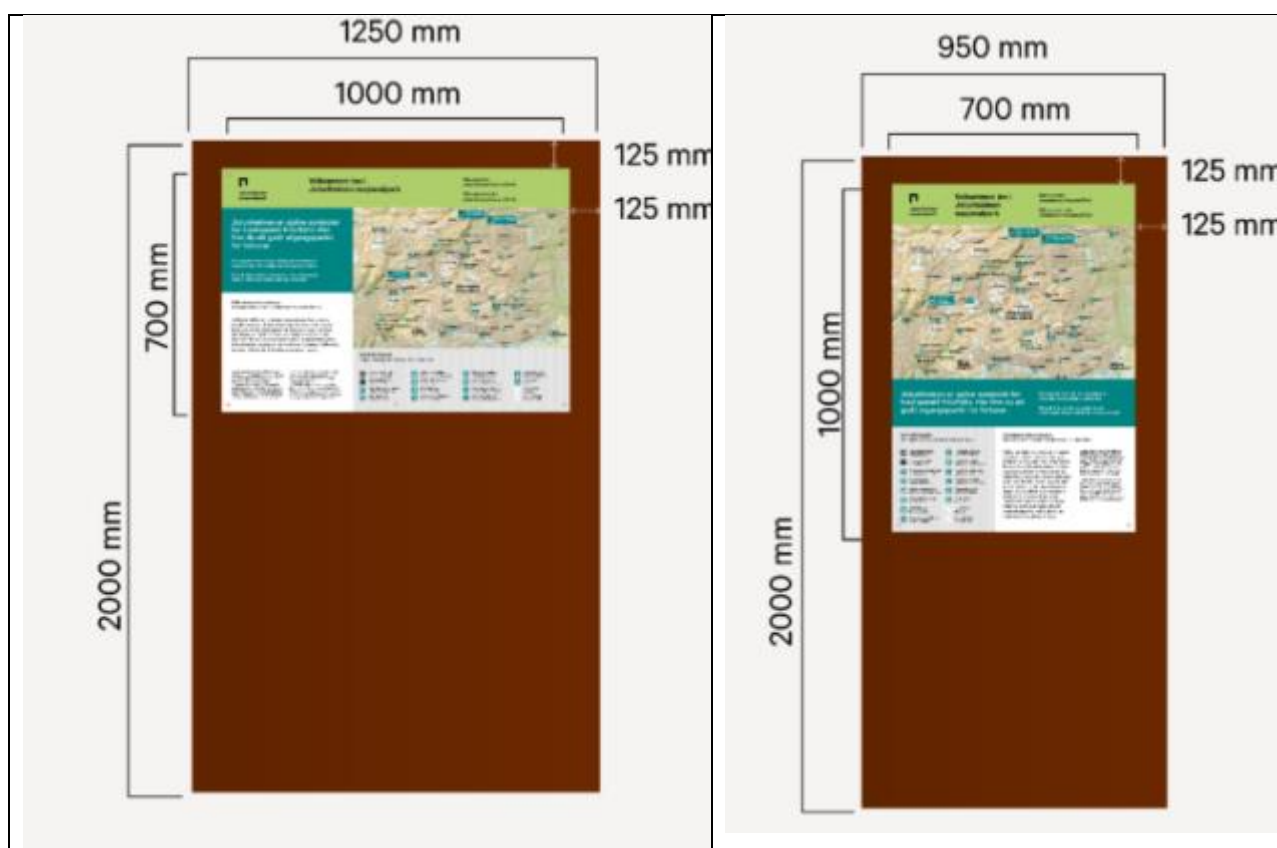
Forvaltningsplanen skal konkretisere hvordan formålet med vernet skal nås, og skal inneholde en flerårig tiltaksplan og en besøksstrategi. Før forvaltningsplanen (og besøksstrategien) sendes på høring skal endelig utkast sendes Miljødirektoratet for faglig gjennomgang. Forvaltningsplanen (og besøksstrategien) skal godkjennes av Miljødirektoratet.»

1.2.4 Designmanual for Norges nasjonalparker

Designmanualen for Norges nasjonalparker ([Designmanual for Norges nasjonalparker](#) | [Designmanual for Norges nasjonalparker](#)) viser standard maler for utforming av skilt og plakater. De mest aktuelle å bruke i Hemmeldalen naturreservat vil være:

Informasjonsskilt

Bruksområde: Utenfor nasjonalparken ved et definert startpunkt, informasjonspunkt eller utkikkspunkt, ved et besøkscenter eller inne i en nasjonalparklandsby- eller kommune.

Informasjonsskiltene kan også lages i malmfuru:

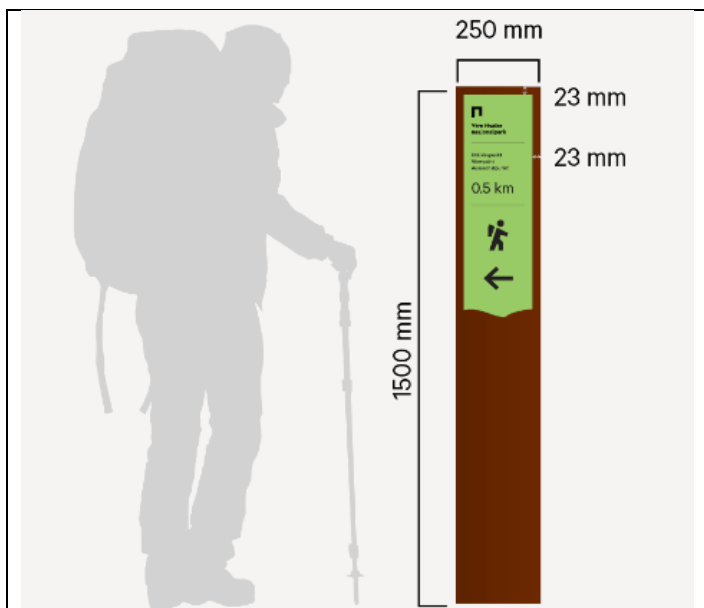
Skråstilte skilt

Bruksområde: Benyttes ved utkikkspunkt eller øvrige innfallsporner hvor du kan lese om temaet på plakaten for så å heve blikket og se det du har lest om.

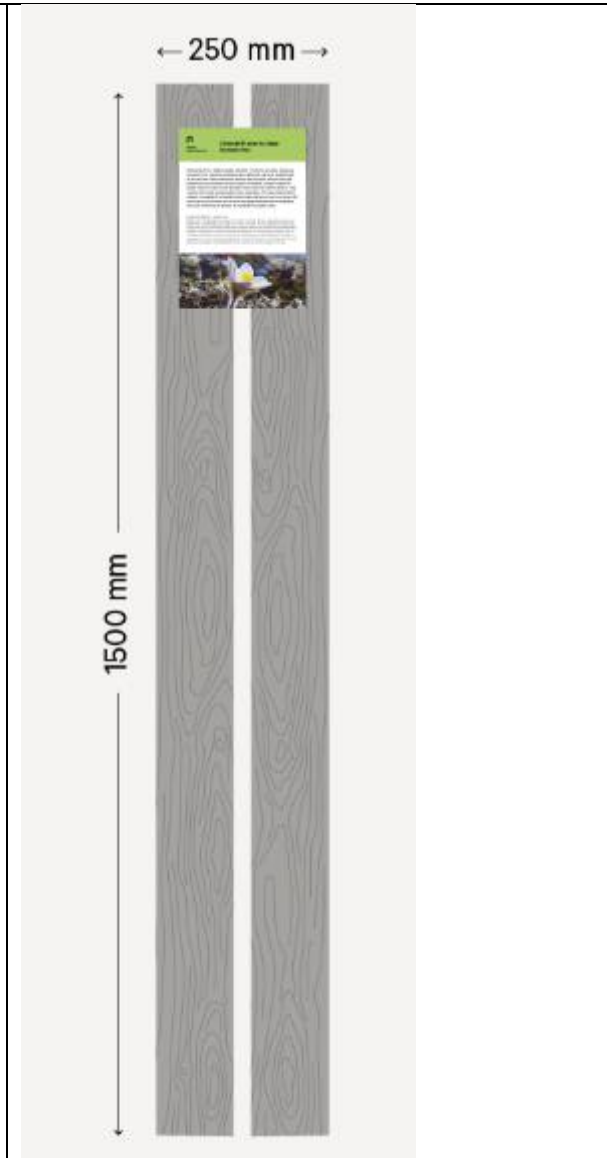
Opplysningskilt

Et opplysningskilt kan brukes til å guide/styre de besøkende og/eller opplyse om noe konkret i og ved inngangen til verneområdet.

Miniskilt

Miniskiltene er et små skilt som krever mindre fundamentering og kan settes opp på steder som ikke har mye infrastruktur, både innenfor og utenfor verneområdene.

Plakater

I designmanualen er det er maler for fire ulike typer plakater som er aktuelle å bruke i Hemmeldalen naturreservat:

Type (lenke)	Eksempel
<p>Hovedplakat</p>	
<p>Temaplakat</p>	

[Miniplakat](#)

 Hems naturreservat

Overskrift over to linjer kommer her

Placeholder text in Latin: Nemo debet esse, i Colosse regulari stantibus 17. Latine ut estem. Neque in nomine ut et ut quanta ventosque rite in fluit tui. Nam non seducti estis ut aut non non conat nihil excoit quid aut iam eius ubi ma sum face ptoe pteone etnae douellere amissa pueri, ma domest, volupta huiuspi dit autem untem ma nase illa der dit autem rem untem ma nase illa deribus. Pude vobiscia sunt esse it. Quod pteone etnae doluptibus, toro bea dolesectetur quidem, ut expellatit lacuprati torat. antea etnae aut rem non conae nihil excoit quid aut iam eius ubi ma sum face ptoe pteone etnae doluptibus, toro bea dolesectetur quidem, ut expellatit lacuprati torat.

Ergo heading line - regular text

Ergo ut ben in Colosse regulari stantibus 17. Latine ut estem. Neque in nomine ut et ut quanta ventosque rite in fluit tui. Nam non seducti estis ut aut non non conat nihil excoit quid aut iam eius ubi ma sum face ptoe pteone etnae douellere amissa pueri, ma domest, volupta huiuspi dit autem untem ma nase illa der dit autem rem untem ma nase illa deribus. Pude vobiscia sunt esse it. Quod pteone etnae doluptibus, toro bea dolesectetur quidem, ut expellatit lacuprati torat. antea etnae aut rem non conae nihil excoit quid aut iam eius ubi ma sum face ptoe pteone etnae doluptibus, toro bea dolesectetur quidem, ut expellatit lacuprati torat.

[Varsomhetsplakat](#)

 Folgefonna nasjonalpark

Sårbar natur – følg stien!

Vulnerable nature – stay on the path!

2 Kunnskapsgrunnlaget

Besøksstrategien skal gjengi en kort og konsentrert presentasjon av det mest relevante kunnskapsgrunnlaget, og vise til rapporter og øvrig bakgrunnsmateriale for mer informasjon.

2.1 Sårbare naturverdier

2.1.1 Arealtyper

Fordelingen av arealet i Hemmeldalen naturreservat på ulike arealtyper er vist i tabell 1. Tabellen bygger på NIBIO sin standard klassifisering for datasettet AR50. 80 % av arealet er klassifisert som snaumark eller myr.

Tabell 1. Fordeling av areal etter AR50 (NIBIO) i Hemmeldalen naturreservat.*

ARTYPE	ARSKOGBON	ARTRESLAG	ARVEGET	Areal (daa)	SUM ARTYPE
20 Jordbruk	98	98	98	68	68
30 Skog: Skogdekt areal	11	31	98	8373	44578
	11	32	98	1742	
	11	33	98	4193	
	11	99	98	2274	
	12	31	98	5016	
	12	32	98	1943	
	12	33	98	328	
	12	99	98	22	
	13	31	98	64	
	13	33	98	18	
	99	31	98	117	
	99	32	98	1	
	99	33	98	40	
	99	99	98	20447	
50 Snaumark: Fastmark med naturlig vegetasjonsdekke som ikke er skog	98	39	51	1211	106844
	98	39	52	8183	
	98	39	54	60240	
	98	39	55	37014	
	98	39	99	196	
	11	31	98	559	96090

60 Myr: Areal som på overflata har preg av myr	11	32	98	483	
	11	32	98	50	
	11	39	98	23029	
	12	39	98	115	
	99	39	98	71854	
81 Ferskvann: Elv og innsjø	98	98	98	3180	3180
SUM AREAL					250760

* Forklaring av koder, se: [Dokumentasjon av AR50 - Nibio](#)

Myr er en arealtype som er sårbar for slitasje. På ulike befaringer i naturreservatet er det likevel ikke registrert nevnevedige problem med slitasje på vegetasjon og terreng. Det antas å ha sammenheng med at ferdsele har et begrenset omfang.

2.1.2 Viktige naturtyper

På enkelte lokaliteter er det tidligere gjort kartlegging av naturtyper etter DN Håndbok 13 for kartlegging av naturtyper. En oversikt er vist i tabell 3.

Tabell 3. Oversikt over lokaliteter kartlagt etter DN Håndbok 13.

Naturtype	Navn	Lenke
Bekkekløft og bergvegg	Hemla, øvre	Naturbase kart (miljodirektoratet.no)
Gammelbarskog	Sandbekkmyrene V	Naturbase kart (miljodirektoratet.no)
	Horta S	Naturbase kart (miljodirektoratet.no)
	Sandbekken	Naturbase kart (miljodirektoratet.no)
Naturbeitemark	Småvolla	Naturbase kart (miljodirektoratet.no)
	Øvre Hemmeldalen seter	Naturbase kart (miljodirektoratet.no)
Rikmyr	Søkkunddalen	Naturbase kart (miljodirektoratet.no)
	Tvetjønna NV	Naturbase kart (miljodirektoratet.no)
	Ruskåstjernet SØ	Naturbase kart (miljodirektoratet.no)

2.1.3 Røddlistearter

Etter en analyse gjort fra Artskart er det gitt en oversikt i tabell 2 over registrerte røddlistearter i Hemmeldalen naturreservat.

Tabell 2. Regsiterte røddlistearter i Hemmeldalen NR – GIS-analyse frå Artskart

Arter	Røddlistekategori			
	CR (kritisk truet)	EN (truet)	NT (nær truet)	VU (sårbar)
hettemåke, vierspurv	brunbjørn gaupe jerv lappspurv makrellterne myrhauk storspove (ål)	blanknål fjellrein gjøk granseterlav gryntjafs gubbeskjegg harekjuke havelle heilo hvithodenål kjevlestarr kjøttkjuke konglebit rein rosenkjuke rotnål rustdoggnål rynkeskinn rødstilk småspove sprikeskjegg storsalamander storskarv stær sukkernål svartsonekjuke svømmesnipe taksvale tretåspett tårnseiler ulvelav Ramboldia elabens	brushane fiskemåke fiskeørn granmeis gråmåke gråsotheger rimnål sandsvale sjøorre svartand taiganål	

2.1.4 Villrein

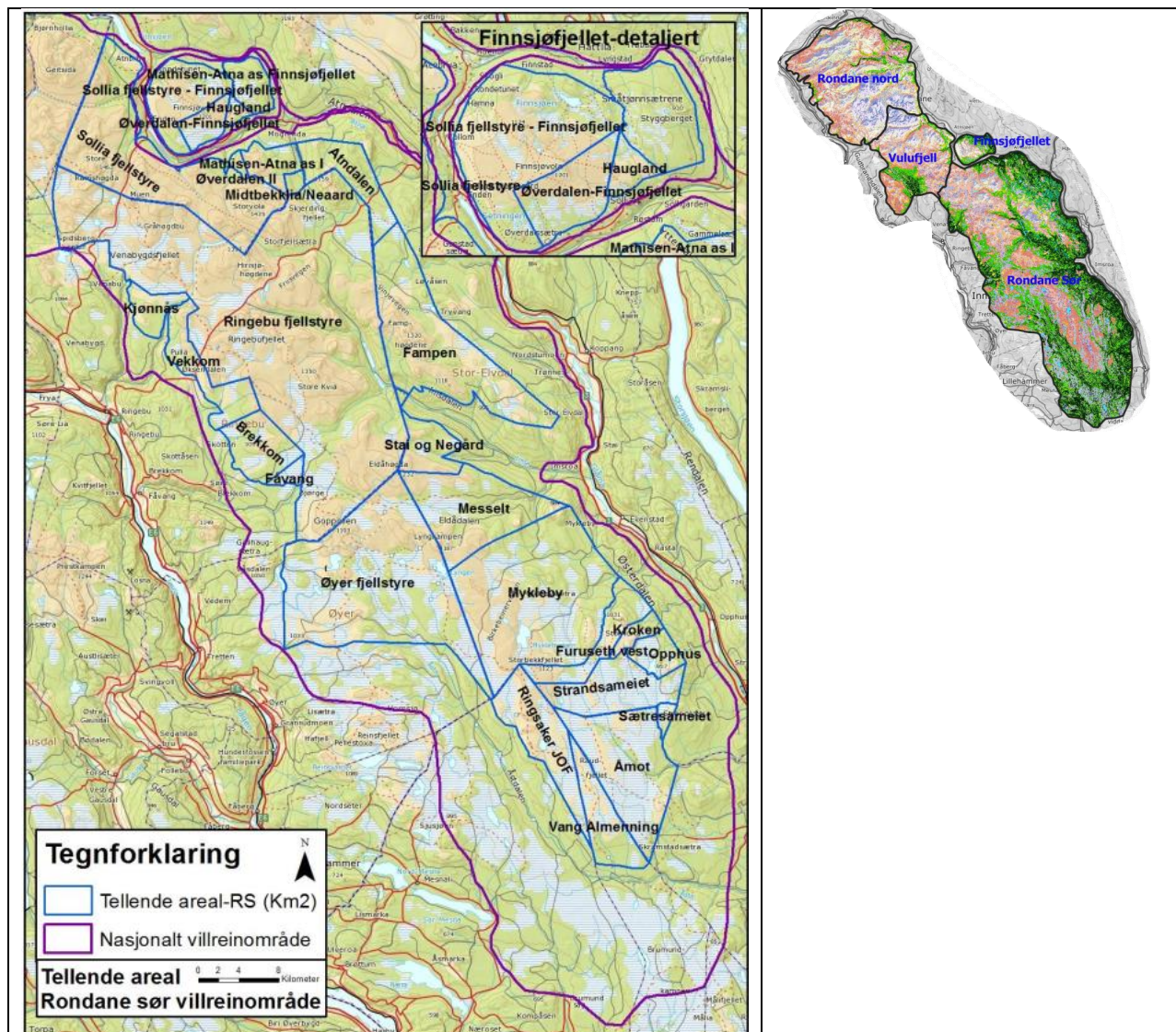
Hemmeldalen naturreservat er en del av Rondane sør villreinområde.

Forvaltningsmyndighet for villreinbestanden er Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten, og rettighetshaverne er organisert i Rondane sør villreinutvalg.

Villreinutvalget har vedtatt en bestandsplan for villreinområdet:

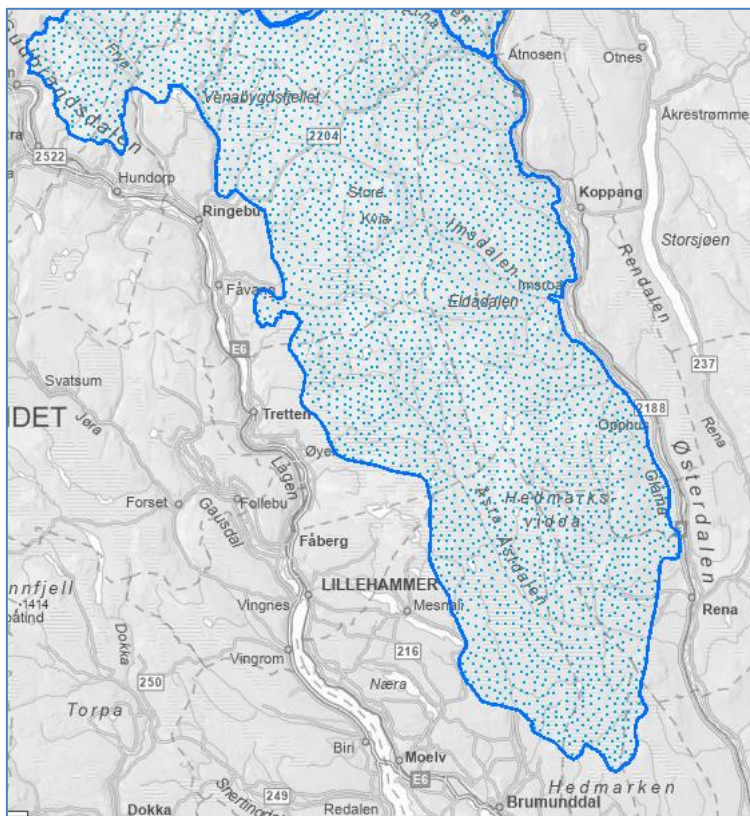
[Bestandsplan-2021-2025-Rondane-sor-og-Finnsjofjellet-Vedtatt-av-arsmotet-210421.pdf](https://villrein.no/Bestandsplan-2021-2025-Rondane-sor-og-Finnsjofjellet-Vedtatt-av-arsmotet-210421.pdf)
(villrein.no)

Tellende areal er 1945 km², se figur 5.

Figur 5. Rondane sør villreinområde (fra bestandsplanen)

Grensene for leveområde villrein er vist i figur 6.

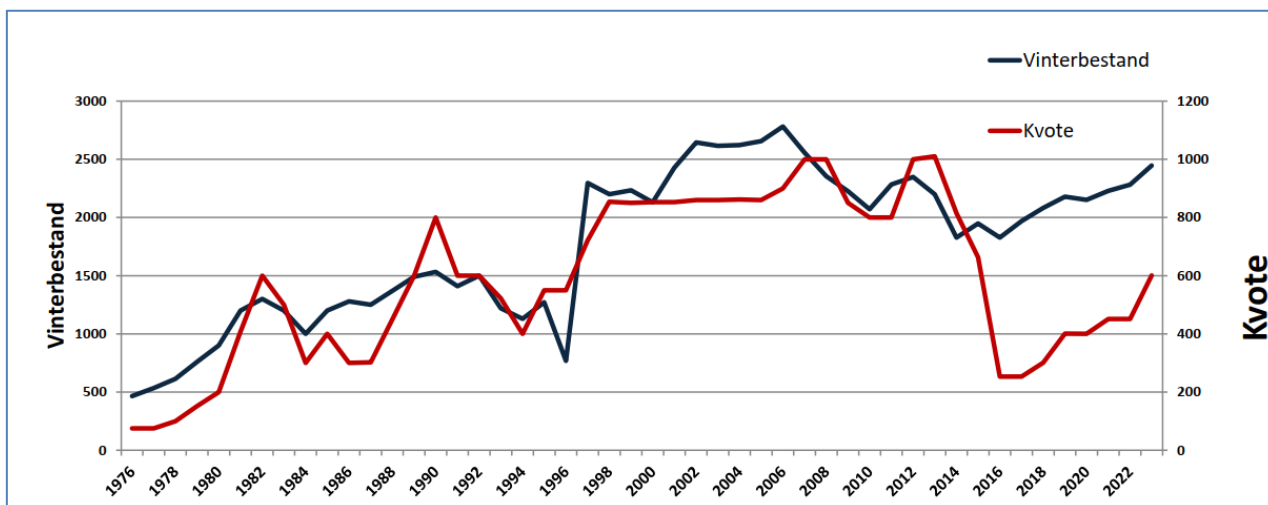

Figur 6. Leveområde villreinområde (fra naturbase)

Mål for bestandsstørrelse og utvikling (fra bestandsplanen)

Bestandsmålet har i flere planperioder vært 2.300 vinterdyr. Villreinutvalget viderefører dette målet.

Utviklingen i vinterbestand og fellingskvoter er vist i figur 7.

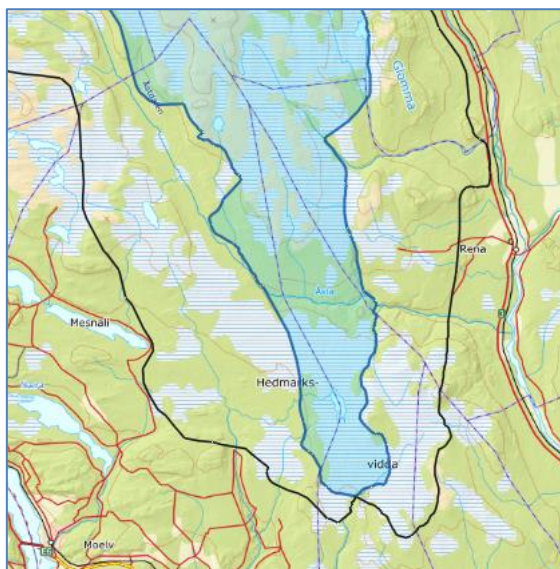

Figur 7. Bestandsutvikling Rondane sør (fra presentasjon, Hans-Petter Ruud, 06.05.24)

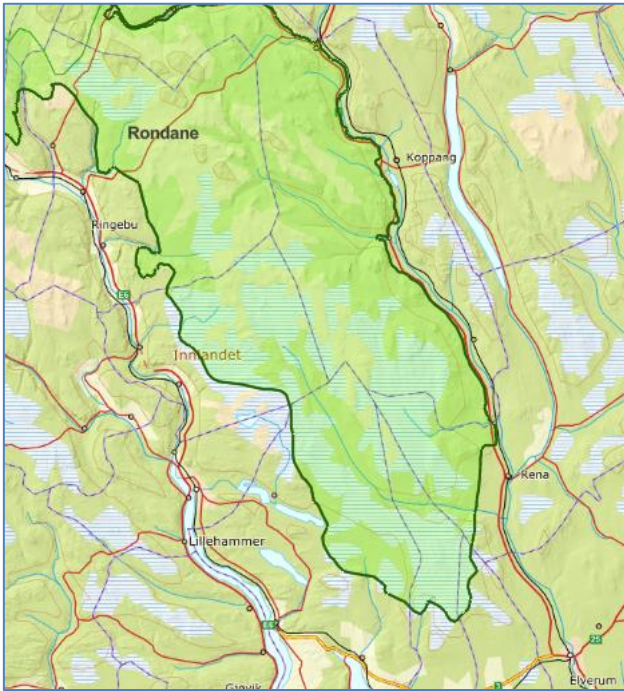
Avskytingsplan for planperioden (fra bestandsplanen):

År	Vinterstamme	Produksjon	Uttak	Fellingsprosent	Kvote
2021	2200	264	234	52	450
2022	2230	268	234	52	450
2023	2264	272	234	52	450
2024	2301	276	234	52	450
2025	2343	281	234	52	450

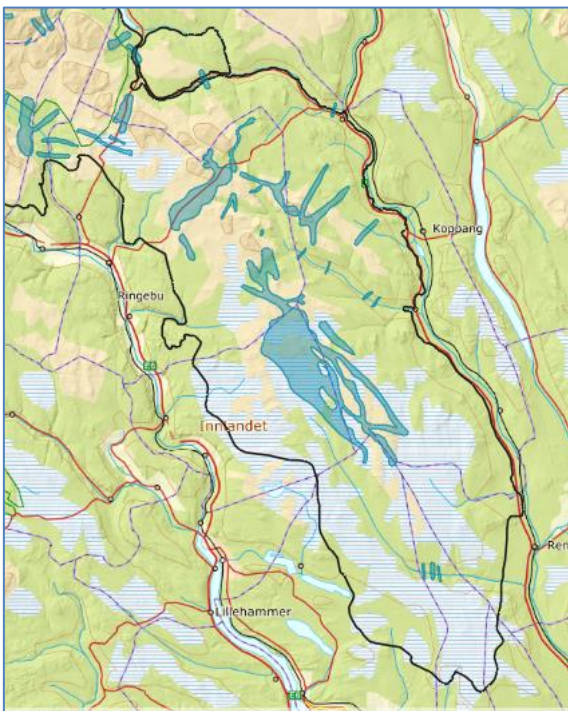
I figurene 8 – 11 er det vist ulike tema fra arbeidet med kvalitetsnormen for villrein, delnorm 3.

Figur 8. Vinterbeite villrein – rapport delnorm 3 – villrein.no.

Figur 9. Sommerbeite villrein – rapport delnorm 3 – villrein.no.

Figur 10. Trekkpassasjer villrein – rapport delnorm 3 – villrein.no.

Figur 11. Fokusområder villrein – rapport delnorm 3 – villrein.no.

Rondane villreinområde ble i 2021 klassifisert til dårlig kvalitet, etter at delnorm 3 ble satt til dårlig, og delnorm 1 og 2 ble satt til middels kvalitet, se figur 12.

	Delnorm 1	Delnorm 2	Delnorm 3	Helhetsvurdering
Rondane				

Tabell 4.3.2 Klassifisering av de enkelte måleparameterne under delnorm 1, 2 og 3 for Rondane. Eventuell grå fargekode angir manglende datagrunnlag. Måleparameter 'Helsestatus – forekomst av alvorlig meldepliktig sykdom' måles ved å angi om slike sykdommer er til stede eller ikke, og middels tilstand benyttes derfor ikke for denne måleparameteren.

Delnorm	Måleparameter	Dårlig	Middels	God
1	Kjønns- og alderskorrigert slaktevekt på kalv		X	
1	Antall kalver per 100 simle og ungdyr		X	
1	Andel eldre (≥ 3 år) bukk per voksen (≥ 1 år) simle		X	
1	Genetisk variasjon			X
1	Helsestatus – forekomst av alvorlig meldepliktig sykdom		Brukes ikke	X
2	Lavbeiter		X	
3	Funksjonell arealutnyttelse		X	
3	Funksjonelle trekkpassasjer	X		

Figur 12. Klassifisering av Rondane villreinområde – kvalitetsnorm for villrein (NINA-rapport 2126)

En klassifisering av kun Rondane sør, ville gitt middels kvalitet (gul), se figur 13.

Rondane SØR		Sum klassifisering GUL		
Delnorm	Måleparameter	Dårlig	Middels	God
1	Kjønns- og alderskorrigert slaktevekt på kalv		X	
1	Antall kalver per 100 simle og ungdyr		X	
1	Andel eldre (≥ 3 år) bukk per voksen (≥ 1 år) simle		X	
1	Genetisk variasjon			X
1	Helsestatus – forekomst av alvorlig meldepliktig sykdom		Brukes ikke	X
2	Lavbeiter		X	
3	Funksjonell arealutnyttelse			X
3	Funksjonelle trekkpassasjer		X	

Figur 13. Klassifisering av Rondane villreinområde sør – kvalitetsnorm for villrein (NINA-rapport 2126) (fra presentasjon, Hans-Petter Ruud, 06.05.24)

Overvåking

Villreinbestanden blir løpende overvåket bl.a. ved:

- Telling (minimumstillinger, kalvtellinger og strukturtellinger).
- Innsamling av data fra jakt.
- GPS-merking av enkeltindivid.

2.2 Reiselivet

Reiseliv har et lite omfang i naturreservatet.

I Stor-Elvdal har Rogner Rideeventyr (lenke: [EVENTYR | rideeventyr](#)) ulike tilbud av organiserte rideturer. Bedriften har spilt inn bruk av tre ulike turer til arbeidet med forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat:

- Stien fra Myklebysetra opp over Myklebyskarven, ned til vestre Søkkundsjøen, over Søkkunddalen og nordover langs hardbakken inn på Søkkundsetra.^[1]_[SEP]
- Stien som begynner ved demningen i nordenden av Myklebysjøen og går vestover, og deler seg i to, like etter at man kommer innenfor naturreservatets grenser:
  - søndre sti går vestover forbi lille Helgetjern, mens
  - nordre sti går nord for topp merket "1069", og kommer ut på Birkebeinerveien ca. 1 km lengre nord.

2.3 Den besøkende

2.3.1 Lokal bruk

Det er ikke gjennomført en brukerundersøkelse, eller andre former for registreringer av besøkende. Det antas likevel at bruken av Hemmeldalen naturreservat i stor grad er lokalt basert. Det vil være eiere av hytter og buer, samt innbyggere i de berørte kommunene.

Det ligger også noen hytteområder utenfor naturreservatet som kan gi besøkende og ferdsel i naturreservatet:

- Skramstadsetra
- Strandsetra
- Myklebysetra
- Gammelskolla
- Øyungen
- Bjørnåsen
- Bringebu.

Det er heller ikke langt til de store hytteområdene ved Sjusjøen i Ringsaker og Digeråsen i Åmot.

2.3.2 Turruter

Rondanestien er en definert turrute fra Oslo (Karl Johans gate) til Hjerkin. Den T-merkede stien går gjennom den vestlige delen av naturreservatet. Like utenfor reservatet ligger den selvbetjente Øyungshytta (Hamar og Hedemarken turistforening). Hamar og Hedemarken turistforening har opplyst at hytta har 400 – 500 overnattinger i året.

Det har vært en sti, «Birkebeinerstien», mellom Rena og Lillehammer, men her blir stimerkingen fjernet.

2.3.3 Andre forhold

På **åpent møte** (06.05.24) om besøksstrategien ble det bl.a. opplyst:

- Dambua er et turmål på sommeren, men få som går lengre innover i området.
- Inntrykket er at det er flere som bruker sykkel i verneområdet.
- Sommerstid er det et press på området fra Birkebeinervegen, med ferdsel i området mot Helgetjerna.
- Områder i naturreservatet er mye brukt i påsken, og en økende trend med vårskiturer til begynnelsen av mai.
- Det forekommer kjøring med hundespenn i naturreservatet – sporadisk observert.
- Gjestebok på Øvre Hemmeldalen har registrert til sammen 600 besøk i perioden 1974 – 95. Ny gjestebok etter 1995 viser en dalende trend i antallet besøk.

Traseen for **Birkebeinerrennet** går gjennom reservatet. Med ulike varianter av rennet, er det mellom 10.000 og 20.000 deltakere i løpet av en uke i mars hvert år. I tillegg til hovedtraseen, er det godkjent en trase for bruk ved dårlige værforhold.

Jakt og fiske

I Hemmeldalen naturreservat er det jakt på storvilt (villrein og elg), og småvilt (med unntak for ande- og vadefugler.) Innenfor naturreservat er det flere fiskevatn og fiskeførende vassdrag.

2.4 Annen relevant kunnskap

Her beskrives annen kunnskap om verneområdet som er relevant for besøksstrategien.

2.4.1 Bygninger

I tabell 1 er det vist en oversikt over antallet ulike bygningstyper i Hemmeldalen naturreservat. Det er i hovedsak fritidshus, seterhus og skogskoier med tilhørende uthus.

Tabell 1. Bygninger i Hemmeldalen naturreservat (fra Matrikkelen)

Kode	Bygningstype	Antall
161	Fritidsbolig (hytter, sommerhus o.l.)	12
171	Seterhus, sel, rorbu o.l.	9
172	Skogs- og utmarkskoie, gamle	19
182	Garasje, uthus, anneks knyttet til fritidsbolig	8
183	Naust, båthus, sjøbu	7
249	Annen landbruksbygning	2
Ikke spesifisert	Annen bygning	34
SUM		91

2.4.2 Landbruk

Aktivt landbruk i Hemmeldalen naturreservat er knyttet til utmarksbeite. I tabell 2 er det vist en oversikt over beitelag som bruker området (innenfor og utenfor naturreservatet), og antallet.

Tabell 2. Beitelag og dyr sleppt på beite i 2022 (NIBIO)

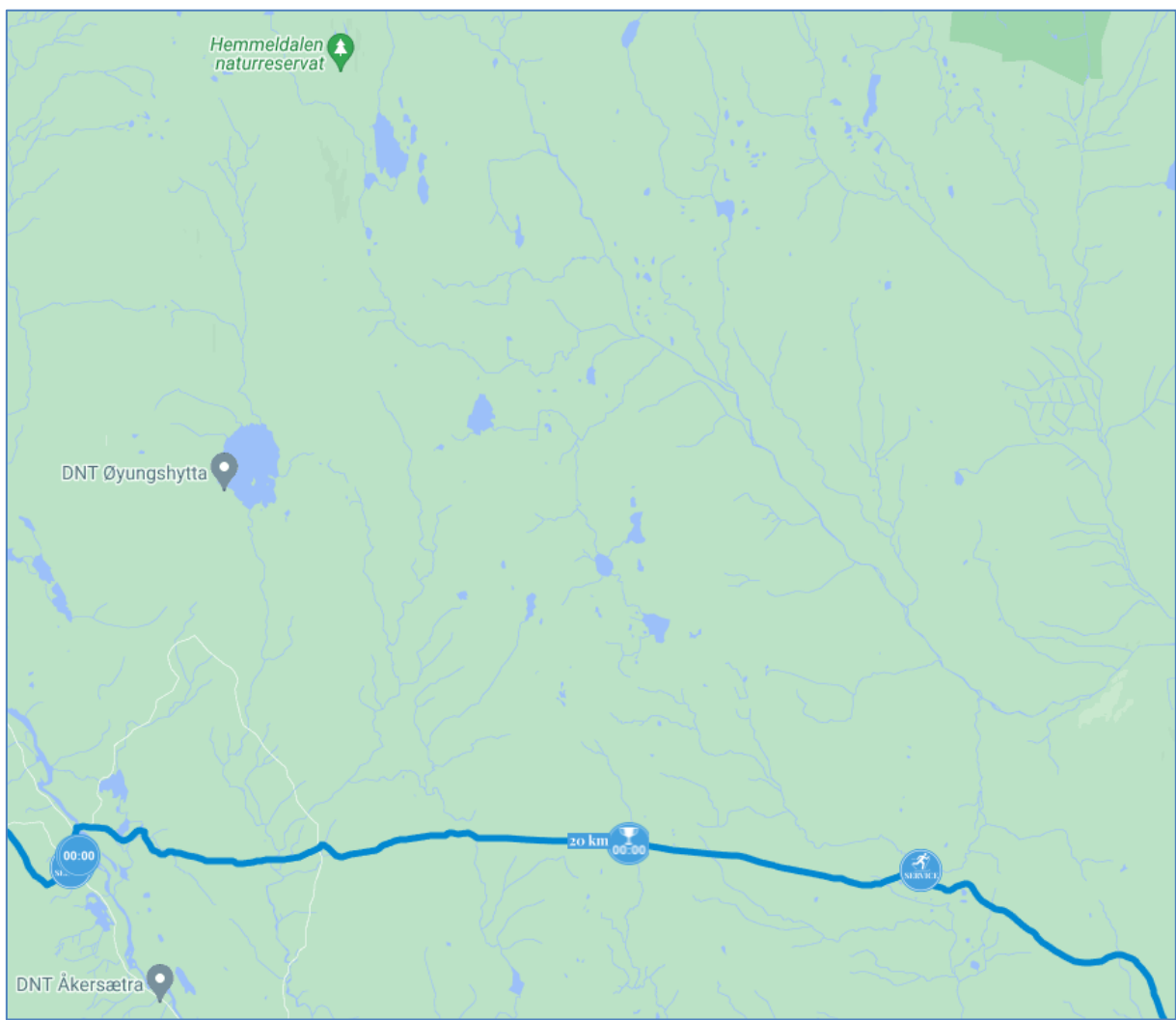
Kommune	Beitelag	Sau og lam sleppt	Storfe sleppt
Stor-Elvdal	Mykleby beitelag	909	111
Åmot	Vestre Åmot beitelag	2255	30
Ringsaker	Ringsaker beitelag Øyungen	1467	116
SUM		4631	257

2.4.3 Friluftsliv, løyper og stier

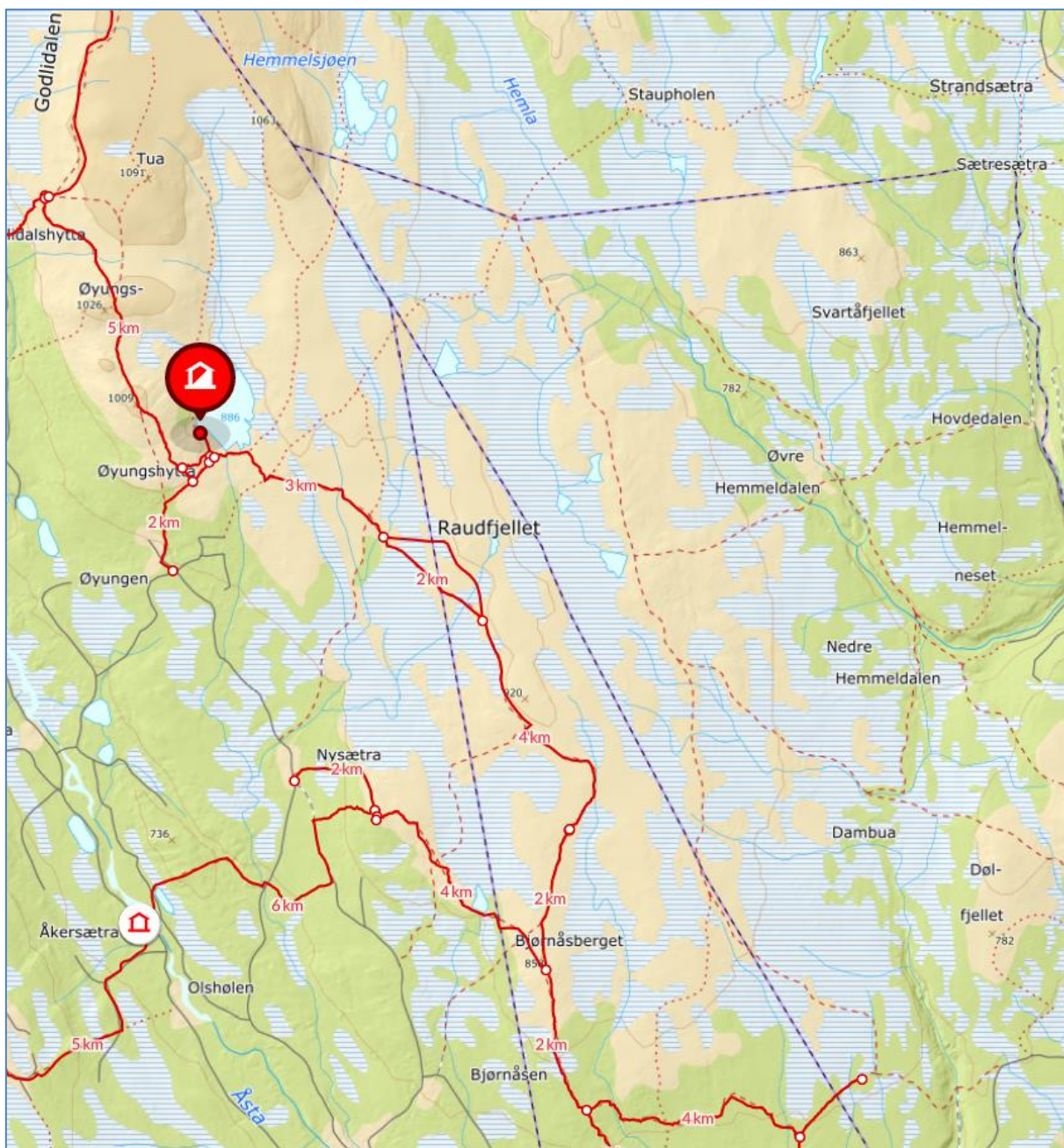
Inntrykket er at utøving av friluftsliv i Hemmeldalen naturreservat i hovedsak skjer som lokal bruk:

- turer til hytter, buer eller andre turmål.
- jakt, fiske og bærsanking m.m.

Viktige unntak her er Birkebeinerrennet (se figur 14) som samler rundt 10.000 deltakere i ulike arrangement. Løypetraseen går gjennom naturreservatet, lengst sør i verneområdet. Videre er det en T-merka sti (Rondanestien) som ligger i den vestlige delen av naturreservatet. Her finner vi også den selvbetjente Øyungshytta (Hamar og Hedmarken turistforening) (se figur 15).

Figur 14. Birkebeinerrennet – løypetrase. (fra birkebeiner.no)

Figur 15. T-merka sti og Øyungshytta, fra ut.no

2.4.4 Kulturminner

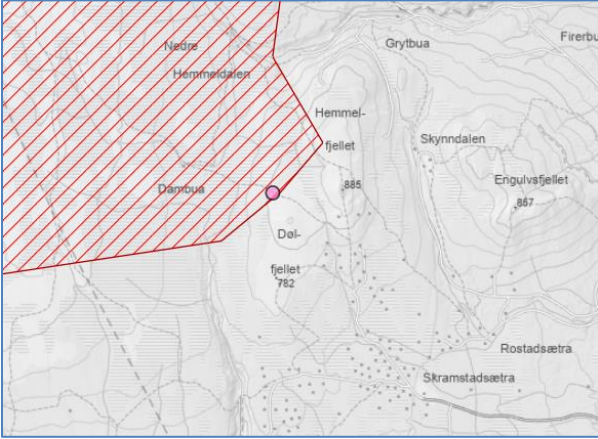

I Hemmeldalen er det registrert seks arkeologiske enkeltminner, der to er fangstgroper og fire er ukjent type. Videre er det en SEFRAK-registrert bygning (fra før år 1900). Det antas å være et potensiale for flere funn ved nye kartlegginger og registreringer.

2.4.5 Eksisterende informasjonspunkt

I tabell 7 er det vist en oversikt over eksisterende informasjonsplakater i Hemmeldalen NR, og videre gitt en beskrivelse av det enkelte punkt, slik de er registrert i fagsystemet Naturoppdrag.

Tabell 7. Informasjonsplakat -lokalteter Hemmeldalen naturreservat

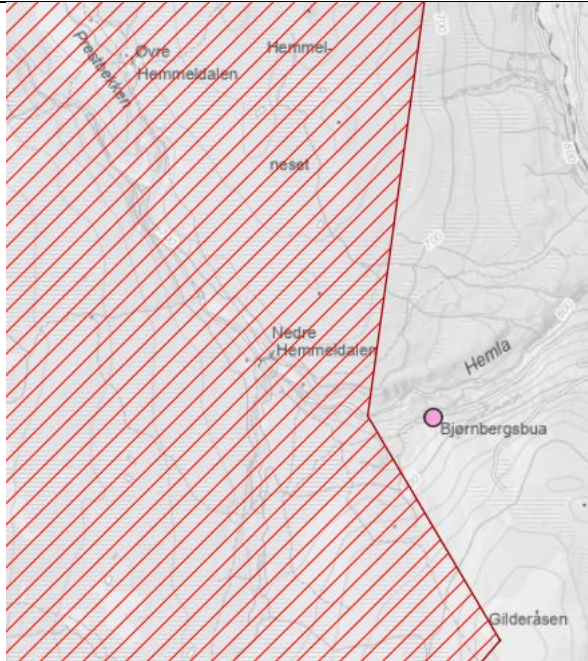

Stor-Elvdal	Åmot	Ringsaker	Hamar
Horta	Dølfjellet	Skvaldra	
Birkebeinervegen sti Helgetjern	Bjønnbergsbua	Øyungens vel	Godlibakka Bjønnåsbrua
Birkebeinervegen topp	Hovdedalen		
Myklebysætra vel			
Strandsætra			
Søkkundbrua			
Ved Storhovden			

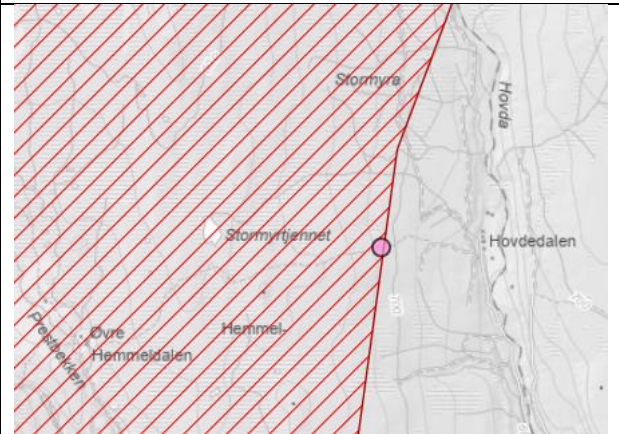

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Dølfjellet - gammel plakat	Dårlig. Tavla er bleket og må byttes!!	22.10.2012
Kart	Foto	
 <p>A topographic map showing the Dølfjellet area. A red hatched region is drawn on the left side of the map, covering the area around Dølfjellet. Labels on the map include: Nedre Hemmedalen, Grytbua, Firerbu, Hemmel-fjellet, Skyndalen, Engulvsfjellet, Dørbua, 885, Dølfjellet 782, Rostadsætra, and Skramstadsætra.</p>	 <p>A photograph of a wooden information board on a hillside. The board is made of light-colored wood and has a faded map and text on it. The background is a misty, grassy hillside.</p>	

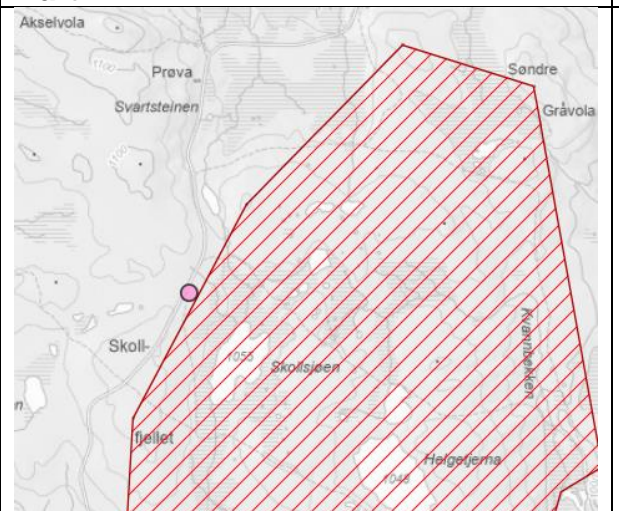

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Godlibakka Bjønnåsbrua – gammel plakat	God.	22.10.2012
Kart	Foto	

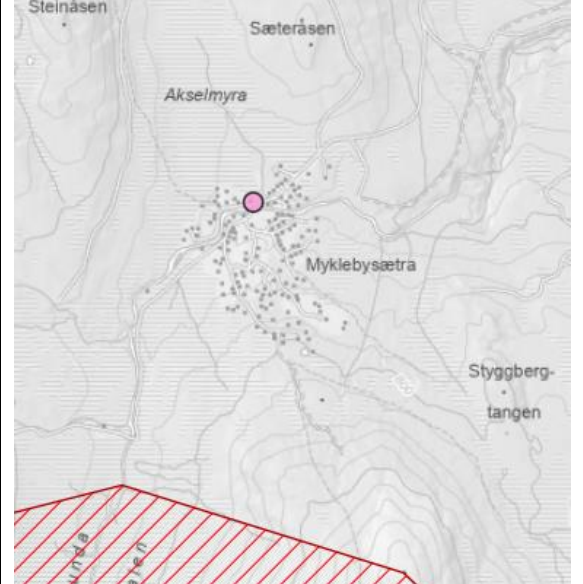
Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Horta	God.	22.10.2012
Kart	Foto	

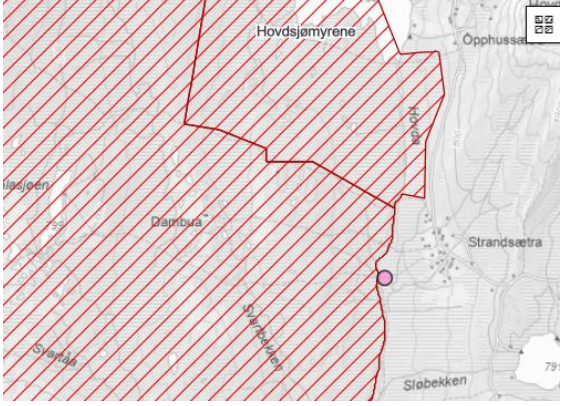

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Bjørnbergsbua – gammel plakat	Dårlig. Tavla er bleket og må byttes pr. 2020. Stativet heller litt, men er ellers OK. Antagelig bøyd pga snøbrøyting.	30.10.2012
Kart	Foto	
		

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Hovdedalen – gammel plakate	Dårlig. Tavla er bleket og må skiftes. Topplanken på stativet er ødelagt. Ta med en planke og skru på.	30.10.2012
Kart	Foto	
		

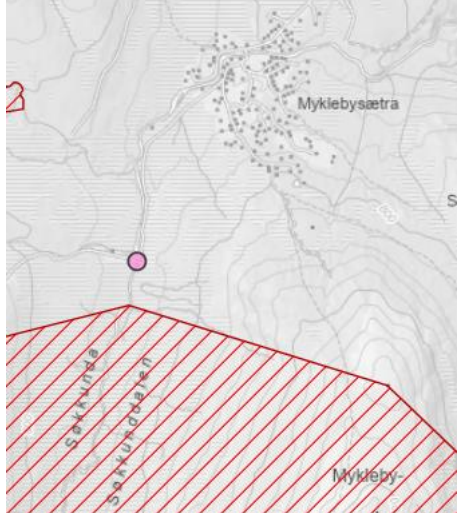

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Birkebeinervegen sti Helgetjern	God. Stativ noe slitent.	31.10.2012
Kart	Foto	
		

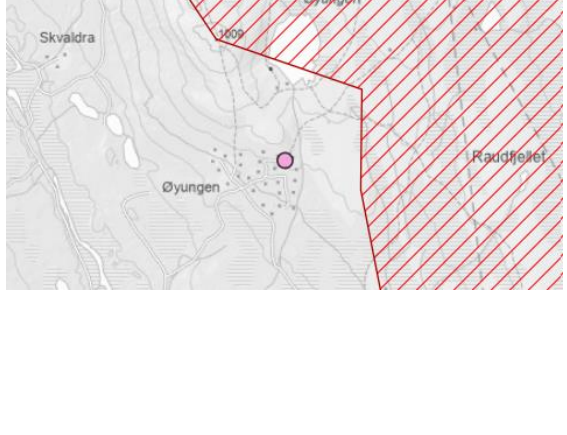

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Birkebeinervegen topp	God. Byttet tavle i 2021. Stativ noe slitent.	31.10.2012
Kart	Foto	
		

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Myklebysætra vels tavle	God.	31.10.2012
Kart	Foto	
		

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Informasjonsskilt (Strandsætra) – gammel plakat	Middels. Dårlig stativ, lesbar informasjon.	31.10.2012
Kart	Foto	
 <p>The map shows a topographic view of the Strandsætra area. A red hatched boundary outlines a specific region. A pink circle is placed on the map to indicate the location of the information sign. Labels on the map include 'Hovdsjømyrene', 'Opphussa', 'Strandsætra', 'Sjøbekken', 'Dambua', 'Sjøbjørn', 'Sjøvå', and 'Sjøvå'. A scale bar and a north arrow are also visible.</p>	 <p>The photograph shows an information sign mounted on a wooden post in a grassy field. The sign is a white board with a map and text. The background shows a clear blue sky and some trees.</p>	

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle – Skvaldra – gammel plakate	God. Planlagt og avtalt ved bom-rundkjøring Tavle litt bleket, men ok 2020.	31.10.2012
Kart	Foto	
		

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Søkkundbrua – gammelplakat	Dårlig. Oppsatt i ettertid sommer 2011 p.g.a. spek i bakken. Sjekke om plassering er rett i verneområdeloggen. Var innom 28.03.2023. Tavla står skjevt, og infotavle er uleselig.	31.10.2012
Kart	Foto	
		

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Øyungens vels tavle – gammel plakat	God. Byttet tavle i 2021, da den gamle var bleket.	31.10.2012
Kart	Foto	
		

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Informasjonsplakat (ved Storhovden) - gammel plakat	Dårlig.	23.09.2015
Kart	Foto	
		

2.5 Sammenstilling og situasjonsanalyse av kunnskapen

Hemmeldalen naturreservat er del av Rondane sør villreinområde, og et viktig kalvings- og oppvekstområde for villrein. Det enkelte år trekker villreinen inn i området i april, og nordover igjen før årsskiftet. Fuglelivet er en viktig del av verneformålet. Myr er også en del av verneformålet, og det er store myrområder i Hemmeldalen naturreservat. Dette kan beskrives som sårbare naturelementer.

Sett bort fra Birkebeinerrennet, er hovedinntrykket at bruken i Hemmeldalen naturreservat er lokalt basert. Det er ikke registrert nevneverdig slitasje på vegetasjon og terreng, som følge av menneskelig ferdsel.

Det er forholdsvis mange innfallsporier til Hemmeldalen naturreservat. Informasjonstavlene som tidligere er satt opp her, har forfalt og er i et utdatert grafisk format.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har ellers få målrettede informasjonstiltak om Hemmeldalen naturreservat.

3 Mål og strategiske grep

3.1 Mål med besøksforvaltningen

1. Besøksforvaltningen i Hemmeldalen naturreservat skal sikre verneverdiene i naturreservatet på lang sikt. Dette gjelder særlig leveområdet for villrein, sårbare vegetasjonstyper, og sårbare hekkelokaliteter for fugl.
2. Villreinen skal ikke bli fortrent fra kalvings- og oppvekstområder, eller viktige trekkorridorer.
3. Besøksforvaltningen skal legge opp til gode opplevelser for de besøkende og lokale brukere innenfor rammene lagt i naturmangfoldloven, verneforskriften og Forvaltningsplanen for Hemmeldalen naturreservat (2011).
4. Der det er motstrid mellom verneformålet og planlagte tiltak, skal hensynet til verneformålet veie tyngst.

3.2 Strategiske grep

Det strategiske grepene vil i hovedsak være knyttet til kunnskap, kanalisering av ferdsel, informasjon og samarbeid/dialog. For å nå målene i besøksstrategien (kap. 3.1) skal følgende strategier legges til grunn:

1. Gjennomføre informasjonstiltak som bidrar til å styre den uorganiserte ferdselen.
2. Arbeide for god kommunikasjon mellom forvaltning/oppsyn og aktører i og rundt nasjonalparken.
3. I tråd med Forvaltningsplanen for Hemmeldalen naturreservat skal ferdsel kanaliseres til stier og løyper.
4. Samarbeide med Norsk Villreinsenter nord, som Besøkscenter villrein og ressurs når det gjelder kunnskap, informasjon og formidling.
5. Bidra til at et oppdatert kunnskapsgrunnlag legges til grunn for evaluering av besøksstrategien, og graden av måloppnåelse.

4 Kommunikasjonsplan

En plan for kommunikasjon er en viktig for å nå ut med strategiens målsettinger og strategiske valg.

Viktige målgrupper for kommunikasjon i Hemmeldalen naturreservat er:

- Grunneiere, setereiere, eiere av hytter og buer.
- Kommunene.
- Tur- og løypelag – aktører som tilrettelger for ferdsel.
- Fot- og skiturister
- Andre brukere, f.eks. jegere og fiskere.

Viktige budskap i kommunikasjonen:

- Dele kunnskap og skape bevissthet om verneverdiene.
- Oppfordre til bruk av merkede stier og løyper.
- Råd om ferdsel.

Kommunikasjon skal skje gjennom:

- Fysiske og digitale møter.
- Fysisk på tavler.
- På digitale flater.
- Brosjyre.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har ansvaret for å legge til rette for god kommunikasjon i tråd med planen, og i samråd med berørte parter.

5 Tiltaksplan

1. Alle innfallsporter skal få nye informasjonstavler utformet etter designmanualen for merkevaren Norges nasjonalparker.
2. Prioriterte innfallsporter er:

Hovedplakat om verneområdet:

- Stor-Elvdal: Myklebysetra, Strandsetra
- Åmot: Skramstadsetra. evt. også Husmorløypa.
- Ringsaker: Skvaldra: Øyungfeltet.
- Birkebeinervegen kan også vurderes.

Temaplakater:

- Åmot: Bjørnbergsbua, snuplass, og evt. Hovdedalen.
- Hamar: Bringbusætra (Rondanestien)

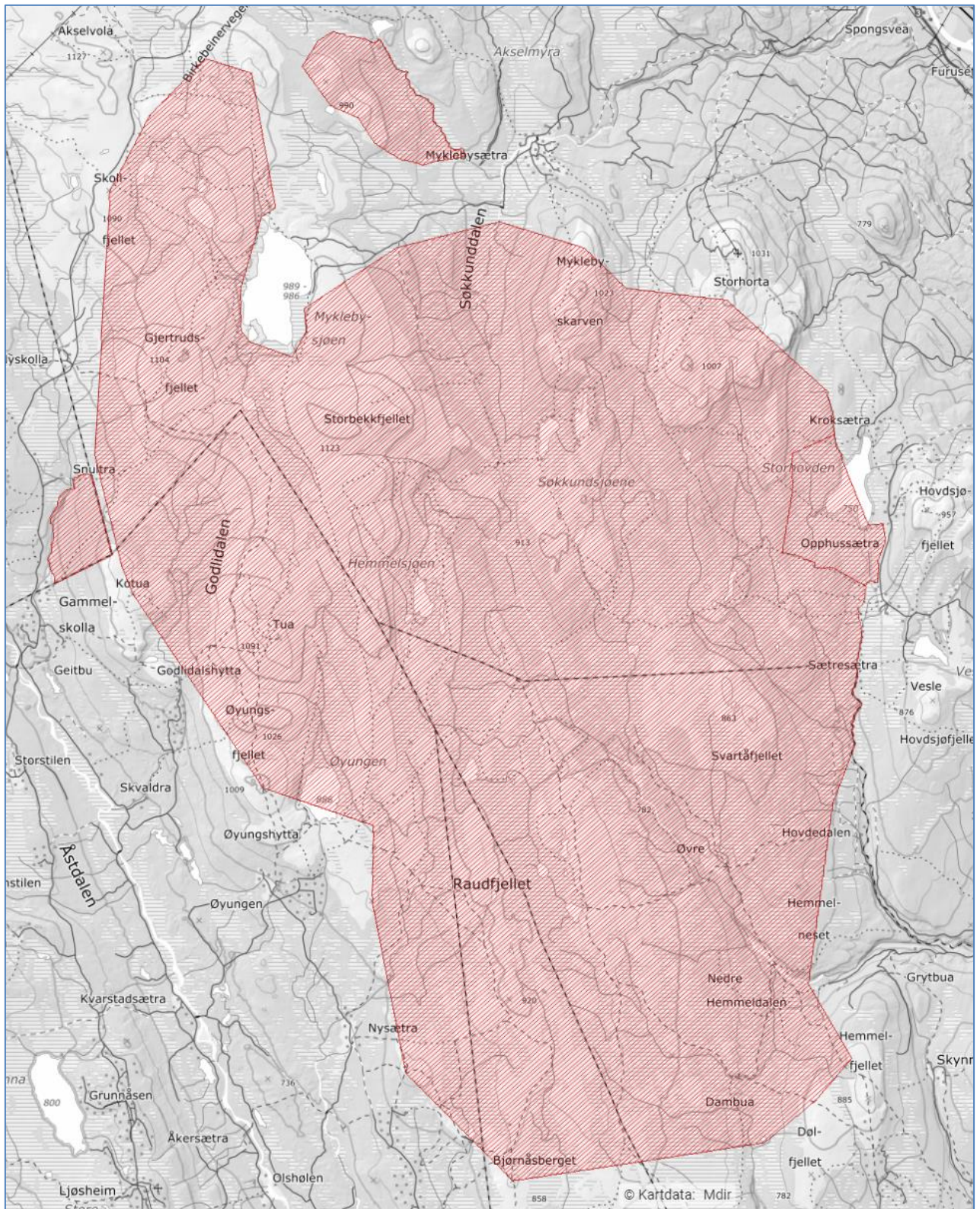
Kan vurdere flere plasser.

Lokaliteter som ikke videreføres:

- Stor-Elvdal: Birkebeinervegen, Horta, Storhovden.

3. Informasjonstiltak knyttet til villreinen sine trekkområder over Birkebeinerveien vurderes. Dette spilles inn til Norsk villreinsenter Nord.
4. Vurdere behovet for en egen brosjyre om Hemmeldalen naturreservat.
5. Gjennomføre et årlig dialogmøte med kommuner og parter knyttet til Hemmeldalen naturreservat.
6. Statens naturoppsyn gis oppdrag med ettersyn av informasjonstavler, og skilt, samt følge utviklingen i omfanget av ferdsel og slitasje på stier og løyper.

6 Vedlegg - kart

Hemmeldalen naturreservat

Naturreservatet omfatter et stort og villmarkspreget myr-, skog- og fjellområde der et sammenfall av naturkvaliteter gjør området enestående og verneverdig. Det er det eneste gjenværende villmarksområdet av noe størrelse i Midt-Østerdal.

Villreinstammen i Rondane sør har kalvingslandet sitt her, og myr- og skogområdene er viktige vår- og sommerbeiter. Vernet vil også bidra til å bevare et mangfold av sårbare naturtyper med tilhørende plante- og dyreliv, knyttet til myr, våtmark og barskog.

Kontaktinformasjon

E-post: sfinpost@statsforvalteren.no
Nett: www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre/